

Пентилюк М., Окуневич Т. Проблеми професійної підготовки студентів-філологів : матеріали Proceedings of the 1st International Symposium INTELLECTUAL ECONOMICS, MANAGEMENT AND EDUCATION, September 20, 2019, Vilnius- Ljubljana, 2019, 395 с. С. 370–372.

Секція ОСВІТА, ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

**THE PROBLEMS OF PROFESSIONAL PREPARATION OF THE
PHILOLOGICAL STUDENTS**

Mariya Pentiluk

Doctor of pedagogical sciences,
Professor, the chair of Linguistics

Tetyana Okunevich

Candidate of pedagogical sciences,
Associate professor, the chair of Linguistics,

Kherson State University

Kherson, Ukraine

ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ

Марія Пентилюк

*д.пед.н., професор,
професор кафедри мовознавства*

Тетяна Окуневич

*к.пед.н., доцент,
доцент кафедри мовознавства
Херсонський державний університет
м. Херсон, Україна*

Реформування освіти в Україні висунуло низку навчальних завдань, пов'язаних з оновленням змісту й методики навчання рідної мови в середніх і вищих освітніх закладах. Нині мовна освіта зорієнтована на виховання особистості, здатної вільно й комунікативно доцільно спілкуватися в різних

сферах суспільного життя, створювати комфортні умови для обміну інформацією, встановлення контактів між співрозмовниками тощо. Виховання такої особистості вимагає створення відповідних педагогічних умов для організації навчання рідної та інших мов на комунікативно-діяльнісних, компетентнісних, особистісно орієнтованих засадах. Це своєю чергою потребує відповідної підготовки вчителя: орієнтації в інноваційних процесах, що відбуваються в сучасній школі, розуміння необхідності перебудови технології навчання мови, використання інтерактивних та імітаційних форм і методів навчання, нових підходів до змісту і структури уроку, добору засобів навчання тощо; засвоєння низки професійних термінів, насамперед лінгводидактичних, необхідних у практиці роботи вчителів.

Професійна термінологія студента-філолога, як відомо, включає загальнопедагогічну, психологічну, психолінгвістичну, дидактичну, лінгвістичну, літературознавчу, лінгводидактичну та ін. Нова лінгводидактична термінологія викликана до життя необхідністю формувати сучасну людину як мовну особистість, здатну до мовленнєвої діяльності в усіх її видах і формах. Таким чином, у практику роботи вчителя увійшли терміни – мовна особистість, мовленнєва діяльність, дискурс, дискурсне мовлення та ін.

Мовна особистість забезпечує розширення функцій державної мови, творення рідномовного середовища в усіх сферах суспільного життя, природне бажання повернутися в своєму щоденному побутовому спілкуванні до перерваних родинних традицій, до відродження традицій народної культури у спілкуванні [2, с. 30]. Такою особистістю має бути сам учитель-словесник, щоб виховувати учнів справжніми патріотами. Цей термін став наріжним каменем у перебудові методики навчання рідної і державної мови в Україні. Поряд із ним часто функціює таке поняття, як національно-мовна особистість – людина з високим рівнем національної свідомості, сформованої на основі рідної мови.

Мовна особистість – це такий носій мови, який добре володіє системою лінгвістичних знань, репродукує мовленнєву діяльність, має навички активної роботи зі словом, дбає про мову і сприяє розвитку її [3, с. 85–86].

Мовленнєва діяльність – термін визначений психолінгвістами (Л. Виготський, О. Леонтьєв, І Зимня та ін.) – лягла в основу шкільного навчання мови, про що свідчать Стандарт мовної освіти й чинні програми з української та інших мов для 5–11 класів закладів загальної середньої освіти. Сутність мовленнєвої діяльності полягає в тому, що для повноцінного спілкування мовець повинен уміти швидко орієнтуватися в умовах комунікації, правильно спланувати своє мовлення, вибрати зміст спілкування; знайти адекватні засоби для передачі змісту й уміти забезпечити зворотний зв'язок, тобто контроль за тим, що він говорить і як його розуміють. Мовленнєва діяльність передбачає, таким чином, сприйняття і створення висловлювань (текстів).

Таке тлумачення понять «мовна особистість» і «мовленнєва діяльність» можна пояснити посиленням психологізації навчання мови в школі. Відтак, саме мовленнєва діяльність (мовлення – мова «в роботі») є основою навчальної діяльності учнів і професійної діяльності вчителя. У цьому, врешті, й конкретний вияв основ когнітивної методики.

Студентам необхідно усвідомити, що мовленнєва діяльність – це вид діяльності (поряд з трудовою, пізнавальною, ігровою та ін.), яка характеризується предметним мотивом, цілеспрямованістю і складається з кількох послідовних фаз – орієнтування, планування, реалізації мовленнєвого плану і контролю (Л. Виготський). Якщо мовлення, за І. Зимньою, визначається як «своєрідний специфічний спосіб формування і формулювання думки засобами мови» [4, с. 41], то мовленнєва діяльність розглядається як система мовленнєвих дій, що забезпечують спілкування – взаємодію двох або кількох мовців з метою обміну інформацією, що реалізується під час говоріння, слухання, читання і письма. Саме ці чотири види мовленнєвої діяльності і становлять основу спілкування. У цьому ракурсі традиційні лінгводидактичні поняття набувають нового змісту: вони розглядаються через призму таких сфер діяльності людини, як комунікативно-суспільна, індивідуально-психічна.

У світлі теорії мовленнєвої діяльності (І. Зимня, О. Леонтьєв, І. Синиця та ін.) по-новому осмислюються всі компоненти діяльності та методики навчання

мови в середній і вищій школі. Мовленнєвою діяльністю, комунікацією повинен оволодіти сам студент, щоб потім у своїй практичній роботі розвивати їх у своїх вихованців.

Мовленнєве спілкування розглядається як дискурсне мовлення, що стало об'єктом наукових пошуків багатьох лінгвістів (Н. Арутюнова, Ф. Бацевич, Е. Бенвеніст, І. Борисова, М. Макаров, К. Серажим, О. Селіванова, О. Сироткіна, Л. Соловйов та ін.). Е. Бенвеніст доводив, що дискурс – це будь-яке висловлювання, яке передбачає мовця і слухача та намір першого певним чином впливати на другого [1, с. 276]. Звідси й дискурсне мовлення. Поняття дискурс тісно пов'язано з поняттям тексту. Цей термін позначає кілька мовних явищ, однаково важливих для лінгводидактики, зокрема, це: висловлене (чи написане) речення або сукупність речень; усяка сукупність актів мовлення, створених носіями мови; процес розв'язання комунікативних завдань засобами мови; об'єднана смисловим зв'язком послідовність одиниць мовлення тощо.

Студент-філолог повинен усвідомити й засвоїти низку текстотвірних понять, що давно побутують у методиці як професійні терміни. Вони повинні також ознайомитися з поняттями дискурс, дискурсне мовлення, бо саме вони уточнюють і доповнюють сутність спілкування.

Із сказаного стає зрозумілим, що саме дискурсне мовлення має бути предметом шкільного навчання, а методичне забезпечення цього процесу виявляється в застосуванні нових технологій: текстової основи уроку, інтерактивного методу і його прийомів, ситуативних завдань, що вимагає ознайомлення студентів-філологів із новою лінгводидактичною термінологією.

Ураховуючи, що комунікативна компетентність сучасного вчителя передбачає формування пізнавальних і творчих умінь і навичок мовців у системі неперервної мовної освіти, необхідно удосконалювати й саму систему філологічної освіти. А це проблема, що чекає свого нагального розв'язання.

Список використаних джерел

1. Бенвеніст Е. Общая лингвистика. М.: Прогресс, 1974.

2. Єрмоленко С., Мацько Л. Начально-виховна концепція української (державної) мови. *Дивослово*. 1994. № 4.
3. Концепція мовної освіти 12-річної школи. *Дивослово*. 2002. № 8.
4. Зимняя И. А. Лингвopsиxология речевои деятельности. М.–Воронеж, 2001.
5. Методика навчання рідної мови в середніх навчальних закладах. За ред. М. І. Пентиліок. К.: Ленвіт, 2009.